

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 13.11.2025

HE 116/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto esitetystä toimeentulotukiuudistuksesta. Esityksen tavoitteena on vahvistaa toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena tukimuotona, mitä THL pitää kannatettavana. Käytännössä etenkin tuen väliaikaisuutta on kuitenkin hankala vahvistaa merkittävästi Suomen nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä. Esitetyn uudistuksen jälkeenkin toimeentulotuen saajista valtaosa saa toimeentulotukea täydentämään säännönmukaisesti perusturvaetuuksia ja muita ns. ensisijaisia etuuksia, jolloin tuen pitkäaikainen saaminen säilynee verrattain yleisenä. Keskeinen syy toimeentulotuen saamiselle samanaikaisesti muiden etuuksien kanssa on, että toimeentulotuki korvaa asumismenoista selvästi suuremman osan kuin yleinen asumistuki.

Keskeinen osa uudistusta on velvoitteiden ja sanktioiden koventaminen. THL kantaa huolta siitä, että sanktioiden toimeenpano voi johtaa toimeentulotuen hakijoiden kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin. Hakijalla tulisi olla tosiasiallinen mahdollisuus välttää perusosan alentaminen. Tarkoituksenmukaista ei ole alentaa perusosaa esimerkiksi sellaisilta henkilöiltä, jotka eivät omista älypuhelin, tietokonetta laitteita tai internetyhteyttä tai joilta ylipäänsä puuttuu kyvykyys digitaalisten palvelujen käyttöön.

Jatkossa tuenhakijoilla olisi vahvempi velvoite hakea ensisijaista etuutta. Tavoite on kannatettava. On kuitenkin tärkeää, että Kela ohjaa tuenhakijaa ensisijaisen etuuden hakemiseen ja tarjoaa tarvittaessa tukea, kun se on vastaanottanut toimeentulotukihakemuksen

Esityksen mukaan aikuisten perusosien tasoa leikattaisiin 2–3 prosenttia. THL ei pidä toimeentulotuen perusosan tason leikkaamista perusteltuna. Pikemminkin THL katsoo, että tasoa tulisi uudistaa tutkimustietoon perustuen siten, että niiden taso kattaisi tarpeenmukaiset lakiin kirjatut hyödykeryhmien kulutuksen. Nykyisin perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat lain mukaan mm. ravintomenot, vaatemeno, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä paikallisliikenteen maksut. Viitebudjettitarkastelun mukaan perusosa on riittämätön erityisesti sellaisissa talouksissa, jossa on enemmän kuin yksi aikuinen (HE, taulukko 3, ks. tarkemmin). Uusia eikä aiempia perusosan tasoja ei ole perusteltu tarkemmin tutkimustiedon avulla tai muutenkaan.

Esityksessä ehdotetaan, että kunnat rahoittaisivat 18–24-vuotiaiden saaman toimeentulotuen kokonaan, jotta kunnat aktivoituisivat edistämään nuorten työllistymistä tai koulutukseen hakeutumista. Kunnat vastaavat nuorisotoimesta, koulutuksesta ja työllisyyspalveluista, joten niillä on hyvät edellytykset edistää nuorten aikuisten työllistymistä tai tukea koulutukseen hakeutumista. Tälläkin hetkellä työllisyyspalveluissa on kuitenkin resurssivajetta¹. Työllisyyspalveluihin pitäisi osoittaa riittävästi resursseja, jotta kunnat pystyvät vastamaan palvelutarpeisiin tai luomaan soveltuvia koulutuspolkuja niille nuorille aikuisille, jotka ovat jääneet ilman toisen asteen koulutusta.

Esityksessä tarkennettaisiin asumisnormien eli tuessa huomioitujen asumismenojen enimmäismäärien soveltamista.

¹ Ruokonen, Toni (2025). Selvitys TE-henkilöasiakas palvelussa työskentelevien virkailijoiden työajan kohdentumisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:32.

Kunnittain määriteltyjä asumisnormeja korotettaisiin jatkossa niin, että karkeasti ottaen 40 prosenttia tuensaajista ylittää normin. Tämä tarkistusta yhdessä tiukasti sovelletun asumisnormin kanssa aiheuttaa todennäköisesti kohtuuttomia tilanteita. Tästä syystä asumisnormin soveltamiseen tulisi lisätä harkintaa tilanteisiin, joissa kohtuuhintaisempia asuntoja ei ole alueellisesti saatavilla.

Ansiotulovähennyksen, eli ns. suojaosan, poisto heikentää tuensaajien kannustimia osa-aikaiseen ja satunnaiseen työhön. Toimenpide heikentää erityisesti lapsiperheiden toimeentuloa, koska he saavat työtuloja muita tuensaajia yleisemmin. Vaikka toimeentulotuen suojaosalla ei ole tutkimuskirjallisuudessa havaittu merkittäviä työllisyysvaikutuksia, voi suojaosan poistaminen vähentää osaltaan satunnaista työntekoa ja tehdä toimeentulotuesta periaatteeltaan aiempaa passivoivamman. Siksi THL ei kannata suojaosan poistoa.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Osaston johtajan sijainen
kehittämispäällikkö

Anu Muuri